บทที่ 3
ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางของภาคใต้ตอนล่าง มีเนื้อที่ 7,393.889 ตารางกิโลเมตร มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคใต้ รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ตามเส้นทางรถไฟ 947 กิโลเมตร ทางหลวงแผ่นดิน 1,200 กิโลเมตร และทางทะเล 725 กิโลเมตร ห่างจากกรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ประมาณ 480 กิโลเมตร ประเทศสิงค์โปร์ 718 กิโลเมตร (จังหวัดสงขลา, 2541) มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จดจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง
ทิศตะวันออก	จดอ่าวไทย
ทิศใต้	จดจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี รัฐเคดาห์ และรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันตก	จดจังหวัดพัทลุง และจังหวัดสตูล

1. ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ทางทิศเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ทิศตะวันออกเป็นที่ราบริมทะเล ทิศใต้และทิศตะวันตกเป็นภูเขาและที่ราบสูง มีเทือกเขาสันกาลาคีรีกั้นพรมแดนระหว่างไทยและมาเลเซีย เป็นต้นกำเนิดแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ มีป่าและภูเขาสูงค่อย ๆ เทลาดไปทางทะเลสาบสงขลา

2. ลักษณะภูมิอากาศ

สงขลา ตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุมเมืองร้อนที่พัดผ่านเป็นประจำ คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนมกราคม และลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นผลให้จังหวัดสงขลามีเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน ลักษณะอากาศในฤดูร้อนไม่ร้อนจัดจนเกินไปและในฤดูฝนจะมีลักษณะอากาศเย็นเป็นครั้งคราว อุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 27.9 องศาเซลเซียส และปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 2,035.1 มิลลิเมตรต่อปี

3. แหล่งน้ำ

สงขลามีแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นทะเลสาบขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ คือ ทะเลสาบสงขลามีพื้นที่ทั้งหมด 9,100 ตารางกิโลเมตร โดยแบ่งเป็นพื้นที่ผิวน้ำ 1,046 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ สงขลา พัทลุง และนครศรีธรรมราช แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ทะเลสาบสงขลา ทะเลน้อย และทะเลหลวง ในส่วนของทะเลสาบสงขลาน้ำจะเค็ม มีทางเปิดออกสู่อ่าวไทย ในส่วนที่ลึกเข้าไปจะเป็นน้ำกร่อย ในปัจจุบันทรัพยากรสัตว์น้ำลดลงเหลือน้อยมาก และจะมีพื้นที่ตื้นเขินในช่วงหน้าแล้ง ส่วนทะเลน้อยเป็นน้ำจืด ทะเลสาบสงขลาจึงเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของ 3 จังหวัดดังกล่าว

ปริมาณน้ำฝน

ตาราง 1 ปริมาณน้ำฝนในปี พ.ศ.2538 จำแนกเป็นรายอำเภอ

ลำดับที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	พ.ศ.2538			
		จำนวนวันที่มีฝนตก/ปี	ปริมาณน้ำฝน มม./ปี	ปริมาณน้ำฝนสูงที่สุด/(ในเดือน)	ปริมาณน้ำฝนต่ำที่สุด มม./(ในเดือน)
1.	อ.เมืองสงขลา	151	2,311.4	826.5/พ.ย.	7.1/เม.ย.
2.	อ.จะนะ	94	3,440.0	763.8/ต.ค.	ฝ./เม.ย.
3.	อ.นาทวี	96	1,765.9	349.3/ธ.ค.	0.0/เม.ย.
4.	อ.สิงหนคร	-	-	-	-
5.	อ.หาดใหญ่	92	1,554.3	353.6/พ.ย.	0.0/เม.ย.
6.	อ.สะเดา	86	1,544.3	342.9/ก.ย.	10.8/ก.พ.
7.	อ.สะบ้าย้อย	121	1,994.5	456.9/ธ.ค.	0.0/เม.ย.
8.	อ.เทพา	83	1,779.6	610.8/ธ.ค.	2.9/ก.พ.
9.	อ.สทิงพระ	120	2,160.1	951.9/พ.ย.	21.3/เม.ย.
10.	อ.ระโนด	107	1,813.0	822.2/พ.ย.	2.8/ก.พ.
11.	อ.รัตภูมิ	88	1,375.2	462.2/พ.ย.	0.0/เม.ย.
12.	อ.ควนเนียง	99	1,835.5	494.6/พ.ย.	0.0/ก.พ.
13.	อ.กระแสสินธุ์	78	2,079.1	1120.6/พ.ย.	3.3/เม.ย.
14.	อ.นาหม่อม	113	2,168.5	540.1/ธ.ค.	21.8/ก.พ.
15.	อ.บางกล่ำ	-	-	-	-
16.	กิ่ง อ.คลองหอยโข่ง	-	-	-	-

ที่มา : ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก (อ้างตามจังหวัดสงขลา, 2541)

4. ประชากร

จากข้อมูลของที่ทำการปกครองจังหวัดสงขลา จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2539 จังหวัดสงขลามีประชากรจำนวน 1,216,355 คน แยกเป็นชาย 607,037 คน คิดเป็นร้อยละ 49.91 และเป็นหญิง 609,318 คน คิดเป็นร้อยละ 50.09 จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 266,172 ครัวเรือน สามารถจำแนกออกเป็นรายอำเภอดังตาราง

ตาราง 2 จำนวนประชากรจังหวัดสงขลา

อำเภอ/เทศบาล/กิ่งอำเภอ	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
เมืองสงขลา	35,966	32,819	68,785	18,716
สทิงพระ	24,178	25,841	50,019	10,263
จะนะ	42,868	43,336	86,204	16,562
นาทวี	29,811	24,885	54,696	10,806
เทพา	30,469	30,227	60,696	11,745
สะบ้าย้อย	27,521	27,597	55,118	9,044
ระโนด	37,940	38,575	75,515	17,378
รัตภูมิ	30,272	30,228	60,500	13,612
สะเดา	41,449	40,208	81,657	16,165
หาดใหญ่	78,427	79,287	157,714	34,264
ควนเนียง	15,917	16,542	32,459	6,807
สิงหนคร	37,129	38,379	75,508	14,355
นาหม่อม	8,865	9,418	18,283	4,578
กระแสสินธุ์	8,420	8,717	17,137	3,602
บางกล่ำ	11,312	11,287	22,599	5,311
กิ่งอำเภอคลองหอยโข่ง	11,979	11,302	23,281	5,008
เทศบาลเมืองสงขลา	44,028	44,583	88,566	20,643
เทศบาลเมืองหาดใหญ่	75,848	81,033	156,881	39,757
เทศบาลตำบลสะเดา	7,192	7,528	14,720	3,738
เทศบาลตำบลบ้านพรุ	7,446	7,571	15,017	3,818
รวม	**607,037**	**609,318**	**1,216,355**	**266,172**

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดสงขลา (อ้างตามจังหวัดสงขลา, 2541)

5. การปกครอง

จังหวัดสงขลามีรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน 3 รูปแบบ คือ

การบริหารราชการส่วนกลาง ประกอบด้วยส่วนราชการสังกัดส่วนกลาง ซึ่งมาจัดตั้งหน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ประมาณ 150 ส่วนราชการ

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค จัดรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการออกเป็น 2 ระดับ คือ

ระดับจังหวัด ประกอบด้วยส่วนราชการประจำจังหวัด จำนวน 33 ส่วนราชการ

ระดับอำเภอ ประกอบด้วย15 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 124 ตำบล 982 หมู่บ้าน

การบริหารราชการส่วนราชการ

ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 4 แห่ง คือ เทศบาลนครหาดใหญ่ เทศบาลเมืองสงขลา เทศบาลตำบลสะเดาและเทศบาลตำบลบ้านพรุ

สุขาภิบาล 15 แห่ง ได้แก่ สุขาภิบาลพังลา สุขาภิบาลปาดังเบซาร์ สุขาภิบาลระโนด สุขาภิบาลพะตง สุขาภิบาลนาทวี สุขาภิบาลกำแพงเพชร สุขาภิบาลนาสีทอง สุขาภิบาลบ่อตรุ สุขาภิบาลสทิงพระ สุขาภิบาลสะบ้าย้อย สุขาภิบาลปริก สุขาภิบาลจะนะ สุขาภิบาลเทพา สุขาภิบาลควนเนียง สุขาภิบาลสิงหนคร และองค์การบริหารส่วนตำบล 121 แห่ง

การเมืองในระดับท้องถิ่น

1. สมาชิกสภาจังหวัด 36 คน มาใช้สิทธิ์ร้อยละ 47.70 บัตรเสียร้อยละ 2.85
2. เทศบาลนครหาดใหญ่ มี สมาชิกสภาเทศบาล 24 คน มาใช้สิทธิ์ร้อยละ 36.83 บัตรเสียร้อยละ 3.82
3. เทศบาลเมืองสงขลา มี สมาชิกสภาเทศบาล 18 คน มาใช้สิทธิ์ร้อยละ 43.14 บัตรเสียร้อยละ 3.82
4. เทศบาลตำบลสะเดา มี สมาชิกสภาเทศบาล 12 คน มาใช้สิทธิ์ร้อยละ 68.56 บัตรเสียร้อยละ 5.15
5. เทศบาลตำบลบ้านพรุ มี สมาชิกสภาเทศบาล 12 คน มาใช้สิทธิ์ร้อยละ 68.67 บัตรเสียร้อยละ 4.28
6. องค์การบริหารส่วนตำบล 121 แห่ง จากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2539 มีผู้มาใช้สิทธิ์ร้อยละ 70.76 บัตรเสียร้อยละ 2.27

การเมืองระดับประเทศ การเลือกตั้งครั้งหลังสุด เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 จำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งทั้งหมด 733,101 มาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง 462,640 คน คิดเป็นร้อยละ 63.11 บัตรเสียจำนวน 7,683 บัตร คิดเป็นร้อยละ 1.66

6. สภาพทางเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด

พื้นฐานทางเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลา ขึ้นอยู่กับการผลิตในภาคเกษตรกรรม รองลงไป ได้แก่ การผลิตในสาขาการค้าส่งและค้าปลีกและการผลิตในสาขาการบริการ จากข้อมูลในปี พ.ศ.2537 จังหวัดสงขลามีผลิตภัณฑ์มวลรวมตามราคาตลาดเท่ากับ 58,720,905 ล้านบาท รายได้ของประชากรเฉลี่ยต่อคนต่อปี เท่ากับ 48,171 บาท มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ.2532-2537 เท่ากับร้อยละ 9 ต่อปี แสดงดังตาราง

มูลค่าผลิตภัณฑ์ของจังหวัดตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการตลาด พ.ศ.2535-2537 (พันบาท)

สาขาการผลิต	2532 (1989)	2533 (1990)	2534 (1991)	2535 (1992)	2536 (1993)	2537 (1994)
เกษตรกรรม	9,524,207	10,594,367	14,291,958	16,677,975	17,459,407	20,631,787
กสิกรรม	3,174,220	3,633,725	3,652,387	4,378,304	4,127,448	6,100,149
ปศุสัตว์	280,523	228,080	333,896	507,128	428,579	557,033
ประมง	3,993,366	4,214,480	7,231,597	8,398,898	9,221,484	9,408,365
ป่าไม้	78,552	139,899	217,150	90,849	9,311	45,573
บริการทางการเกษตร	60,733	48,020	51,719	48,034	50,950	53,385
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	1,936,813	2,330,163	2,80,209	3,254,762	3,621,635	4,467,282
เหมืองแร่	71,914	60,401	73,843	81,113	81,951	87,827
อุตสาหกรรม	1,401,008	1,655,255	1,926,488	2,065,416	2,472,184	2,620,366
การก่อสร้าง	1,985,819	3,359,405	3,854,696	4,755,990	4,747,202	5,814,446
การไฟฟ้าและการประปา	717,129	793,176	909,267	1,096,877	1,263,752	1,435,930
การคมนาคมและขนส่ง	3,094,810	3,501,84	3,624,473	3,777,645	4,136,630	4,652,607
การค้าส่งและค้าปลีก	4,806,197	5,420,221	5,916,465	6,442,632	7,002,543	7,881,418
การธนาคาร ประกันภัย และ ธุรกิจอสังหาฯ	1,377,837	1,886,819	2,022,815	2,575,978	3,037,389	4,287,921
ที่อยู่อาศัย	919,470	1,076,610	1,221,908	1,286,630	1,401,204	1,538,361
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	1,505,868	1,793,477	2,033,990	2,463,924	2,799,911	3,057,527
การบริการ	3,499,399	4,177,831	4,719,874	5,371,857	6,269,165	6,712,715
ผลิตภัณฑ์จังหวัด	28,903,658	34,316,406	40,597,772	46,565,837	50,672,338	58,720,905
มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อคน (บาท)	25,669	29,889	34,846	39,421	42,227	48,171
ประชากร (1,000 คน)	1,126	1,149	1,165	1,182	1,200	1,129

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อ้างตามจังหวัดสงขลา, 2541)

7. ทรัพยากรประมง

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของภาคใต้มีหลากหลายกว่าภาคอื่น ๆ เพราะมีทั้งพื้นที่ราบ ภูเขา ลุ่มน้ำ และทะเล จึงเป็นภาคที่มีทรัพยากรที่ทำรายได้ให้กับประเทศหลายอย่าง เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน แร่ธาตุ และที่เป็นสัญลักษณ์ของที่นี่ก็คือ ทรัพยากรทางทะเล ซึ่งเป็นแหล่งการทำประมงที่สำคัญ เพราะสัตว์น้ำที่จับได้ส่งขายทั้งใน และต่างประเทศ จากข้อมูลของศูนย์พัฒนาภาคใต้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2538 รายงานว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจากประมงมีถึงร้อยละ 10.84 ของผลิตภัณฑ์ในภาคใต้ หรือประมาณ 22,429.34 ล้านบาท และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ไม่แพ้กัน

ทรัพยากรประมง เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ สามารถสร้างทดแทน และรักษาให้คงอยู่ได้ ดังนั้นถ้ามีการใช้อย่างถูกวิธี และไม่เกินกำลังที่ธรรมชาติสร้างขึ้นมาแล้วก็จะสามารถใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอ และยั่งยืนนาน ทรัพยากรประมงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสภาวะแวดล้อมของระบบนิเวศในแหล่งน้ำธรรมชาติ รวมถึงการประมงที่เกินกำลังการผลิตของธรรมชาติด้วย ในปัจจุบันพบว่าปริมาณทรัพยากรทางทะเลมีจำนวนลดลงมาก ไม่ว่าสัตว์น้ำ ปะการัง ป่าชายเลน และหญ้าทะเล อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น การใช้เครื่องมือทำการประมงแบบทำลายล้าง และเกินกำลังการผลิตของธรรมชาติ ซึ่งสาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่ล้วนเกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นชายฝั่ง หรือทะเลสาบ หรือแหล่งน้ำอื่น ๆ ล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ที่ได้รับประโยชน์จากตรงนี้ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และการบริโภค แต่ในจำนวนนี้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนโดยตรงก็คือ ผู้ที่มีอาชีพประมงโดยเฉพาะชาวประมงพื้นบ้านที่ทำการประมงแบบสอดคล้องกับธรรมชาติ (สมบูรณ์ คำแหง, 2541)

ชาวประมงพื้นบ้าน

คือ กลุ่มคนที่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการทำประมงชายฝั่ง โดยใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำแบบพื้นบ้านที่ทำขึ้นเอง เช่น ลอบ เบ็ด ฉมวก ไซ แร้ว หรือเครื่องมือที่ซื้อหามาจากตลาด เช่น อวนปู อวนปลา อวนกุ้ง แห ซึ่งล้วนแต่เป็นเครื่องมือที่ไม่ทำลายล้าง ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่จะหากินตามแนวชายฝั่ง และลำคลองใช้เรือขนาดเล็ก ตั้งแต่เรือแจว ถึงเรือที่มีเครื่องยนต์นอกเรือ หรือในเรือแต่ไม่เกิน 10 ตันกรอส หรือที่เรียกว่า เรือหางยาว เรือท้ายตัด หรือเรือกอและ ซึ่งจะแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

ชาวประมงพื้นบ้านมีพัฒนาการมานับร้อยปี มีวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการประมงที่แสดงออกให้เห็นในด้านความรู้ ความสามารถ และความชำนาญด้านท้องทะเลและการประมง ในอดีตจะใช้เครื่องมือที่ทำขึ้นเองทั้งสิ้น เช่น ฉมวก หลาว เบ็ด หยอง แร้ว ลอบ ไซ ที่สำคัญล้วนเป็นเครื่องมือที่เลือกจับสัตว์น้ำที่สมควรเท่านั้น การประมงพื้นบ้านจึงถือว่า เป็นการดำรงอยู่ของมนุษย์ที่สอดคล้องสมดุลกับธรรมชาติ และระบบนิเวศน์มากที่สุด

แต่เมื่อประเทศไทยมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่ระบบอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้เริ่มมีการเร่งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งอย่างรุนแรง รัฐได้เปิดโอกาสให้ธุรกิจเอกชนเข้าครอบครองการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยตรงในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนแทรกเสริมให้หมู่บ้านซึ่งเป็นหน่วยการผลิตที่อยู่ใกล้ชิดกับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

มากที่สุดต้องเปลี่ยนวิถีการผลิต จากการผลิตเพื่อยังชีพ มาเป็นการผลิตเพื่อการค้า ก่อให้เกิดการบุกรุกทำลายอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นป่าชายเลน ปะการัง หญ้าทะเล หรือแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำอื่น ๆ ต่างก็อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ดังจะเห็นได้จากการละเมิดกฎหมายประมงเข้ามาจับสัตว์น้ำในเขต 3,000 เมตร ของเรืออวนลาก อวนรุน หรือเครื่องมือประมงผิดกฎหมายอื่น ๆ เช่น ระเบิด ยาเบื่อ หรือแม้แต่การพัฒนาเทคโนโลยีการประมง เช่น การใช้ไฟฟ้าแรงสูงล่อจับปลา ทั้งนี้รวมถึงการบุกรุก ป่าชายเลนจากการทำนากุ้ง เตาถ่าน สัมปทานป่าชายเลน ทำเหมืองแร่ เหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดปัญหาแก่ทรัพยากรชายฝั่ง ส่งผลให้สัตว์น้ำชายฝั่งลดปริมาณลงจนถึงขั้นวิกฤติในขณะนี้ และที่สำคัญที่สุดได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชาวประมงพื้นบ้านตลอดแนวชายฝั่ง ในจำนวนนี้หลายชุมชนต้องล่มสลาย ขายเรือ ย้ายที่อยู่อาศัยเข้าในเมือง เพราะไม่มีสัตว์น้ำให้จับ และกำลังจะเกิดขึ้นกับชุมชนประมงอื่น ๆ ตามมา (สมบูรณ์ คำแหง, 2541)

เมื่อสิบปีกว่าที่แล้ว ชาวประมงพื้นบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนด้วยสภาพปัญหาที่ใกล้เคียงกัน และเมื่อปี 2536 จนถึงปัจจุบันเริ่มมีการก่อตัวของชาวประมงพื้นบ้านที่มีแนวคิดเรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตั้งแต่การปกป้อง ฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์ในเชิงอนุรักษ์ทรัพยากร จากหมู่บ้านเล็กๆ ขยายสู่หมู่บ้านใกล้เคียง จนถึงระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และอีกหลาย ๆ จังหวัดตามมา ภายใต้กลุ่มองค์กรชาวบ้านขนาดใหญ่ ซึ่งเรียกกลุ่ม ๆ นี้ว่า "สมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้" มีสมาชิกซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการทำประมงพื้นบ้านทั้งหมดในภาคใต้ทั้ง 13 จังหวัด เริ่มเรียนรู้การบริหารจัดการองค์การ ทรัพยากร และเรียกร้องสิทธิอันพึงมี เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกโดยรวม สมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ ได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ตั้งแต่รัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ องค์กรอิสระอื่นๆ สื่อมวลชน รวมถึงประชาชนทั่วไป และที่สำคัญคือ สมาชิกระดับชุมชนอันเป็นกำลังสำคัญขององค์กรในพื้นที่ต่าง ๆ มาร่วมกันเป็นกระบวนการเพื่อการฟื้นฟู ปกป้องทรัพยากรตลอดแนวชายฝั่งของภาคใต้ โดยเน้นกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเน้นการร่วมมือกันตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วน โดยคาดหวังว่าสักวันหนึ่งเราจะมีสภาพสังคมที่สงบสุข มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ไว้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน (สมบูรณ์ คำแหง, 2541)

การประมง

ตาราง 4 แสดงผลผลิตทางด้านการประมงของจังหวัดสงขลา

ลำดับที่	ประเภทผลผลิต	ปี 2537		ปี 2538		ปี 2539	
		ผลผลิต (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ผลผลิต (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ผลผลิต (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
1.	ผลผลิตสัตว์น้ำจืด						
	-จากการเพาะเลี้ยง	1,242.76	37,282,800	2,970.56	91,767,240	2,512.95	77,625,025.5
	-จากธรรมชาติ	2,070.00	68,310,000	1,224.00	48,030,060	1,050.00	36,750,000
2.	ผลผลิตสัตว์น้ำทะเล						
	-จากการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง	58,971	12,580	55,750.00	521,409,446	42,502.00	401,643,000
	-จากธรรมชาติ	631,104.00	4,417,728,000	675,388.00	10,740,161,300	526,005.00	8,416,080,000
รวม		**693,387.76**	**4,523,333,380**	**735,332.56**	**11,401,368,046**	**572,069,958**	**8,932,098,025.5**

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดสงขลา (อ้างตามจังหวัดสงขลา, 2541)

ตาราง 5 แสดงจำนวนฟาร์มเพาะเลี้ยงและพื้นที่เพาะเลี้ยงปลา

ลำดับที่	ประเภทเพาะเลี้ยง	ปี 2537		ปี 2538		ปี 2539	
		จำนวน (ฟาร์ม)	พื้นที่ (ไร่)	จำนวน (ฟาร์ม)	พื้นที่ (ไร่)	จำนวน (ฟาร์ม)	พื้นที่ (ไร่)
1.	การเพาะเลี้ยงน้ำจืด						
	-การเลี้ยงปลาในบ่อ	3,091	1,524	3,581	2,541	3,600	2,550
	-การเลี้ยงปลาในร่องสวน						
2.	การเพาะเลี้ยงปลาชายฝั่งทะเล						
	-การเลี้ยงกุ้งทะเล	1,967	19,638	2,032	22,847	2,032	22,847
	-การเลี้ยงปลาในกระชัง (ปลากระพง)	829	27	1,269	55.68	1,310	56.32
รวม		**5,887**	**21,189**	**6,882**	**25,443.68**	**6,942**	**25,453.32**

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดสงขลา (อ้างตามจังหวัดสงขลา, 2541)

8. การใช้พื้นที่และการถือครองที่ดินการเกษตร

การใช้พื้นที่ จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ปี 2536 เป็นพื้นที่การเกษตร 1,979,498 ไร่ (42.84%) พื้นที่ป่าไม้ (ที่มีสภาพเป็นป่า) 371,329 ไร่ (8.04%) ที่เหลือเป็นพื้นที่ป่าไม่ได้จำแนก 2,270,354 ไร่ (49.13%)

การถือครองที่ดินการเกษตร ส่วนใหญ่พื้นที่เกษตรเป็นของเกษตรกรเอง 1,890,728 ไร่ (95.4%) และเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองโดยสมบูรณ์ (ไม่ได้จำนอง/ขายฝาก) 1,765,781 ไร่ (89.16%) ได้จำนอง/ขายฝากไว้แล้ว 124,947 ไร่ (6.31%) ที่เหลือเป็นพื้นที่ของคนอื่น 89,770 ไร่ (4.53%) เป็นที่เช่า 57,025 ไร่ (2.88%)

การออกเอกสารสิทธิ์ปี 2537 มีพื้นที่ออกเอกสารสิทธิ์แล้ว 1,890,059 ไร่ (40.90%) ของพื้นที่จังหวัด เป็นเอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนด 109,812 ไร่ (5.81%) และเป็นเอกสารสิทธิ์อื่น (น.ส.3ก, น.ส.3 และใบจอง) 1,780,247 ไร่ (94.19%)

9. การประปา

ตาราง 6 ปริมาณความต้องการของประชาชน และความสามารถในการให้บริการการประปาของจังหวัดสงขลาปี 2538

สำนักงาน/การประปา	แหล่งน้ำดิบ	กำลังการผลิต ($ม^3$/ชม)	น้ำผลิต (ล้าน $ม^3$/ปี)	น้ำจำหน่าย (ล้าน $ม^3$/ปี)	ผู้ใช้น้ำ (ราย)
1. ป.สงขลา (หาดใหญ่)	คลองอู่ตะเภา	3,000	10,804,000	8,207,000	20,068
(สงขลา)	คลองอู่ตะเภา	3,000	9,929,000	7,976,000	17,781
2. ป.สะเดา	คลองน้ำลัด	460	1,750,900	1,214,400	3,696
3. ป.พะตง	คลองอู่ตะเภา	100	254,800	211,300	634
4. ป.ระโนด	บ่อบาดาล	50	230,900	163,000	1,115
5. ป.นาทวี	คลองนาทวี	50	371,900	221,300	868
6. ป.จะนะ	บ่อบาดาล	30	244,000	187,400	802

ที่มา : สำนักงานประปาเขต 5 สงขลา (อ้างตามจังหวัดสงขลา, 2541)

10. โครงการสำคัญของจังหวัดสงขลา

ในอนาคตอันใกล้ จังหวัดสงขลามีแผนพัฒนาจังหวัด สำคัญ หลายโครงการ(จังหวัดสงขลา, 2541) ดังนี้

10.1 โครงการนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้

ตั้งอยู่ตำบลฉลุง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เนื้อที่ 2,382 ไร่ แบ่งการพัฒนาโครงการเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เนื้อที่ 1,130 ระยะที่ 2 ครอบคลุมเนื้อที่ 1,252 ไร่ ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการในระยะที่ 1 ดำเนินการโดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ) วัตถุประสงค์เพื่อรองรับโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ขนาดกลาง ที่มุ่งใช้แรงงานและอุตสาหกรรมการส่งออกเป็นการสนับสนุนท่าเรือน้ำลึกสงขลา การดำเนินการล่าช้ากว่าแผน เพราะมีปัญหาผู้รับจ้างทำงานล่าช้ามีการบอกเลิกสัญญาจ้างต้องหาผู้รับจ้างรายใหม่ในขณะนี้อยู่ระหว่างการก่อสร้าง

10.2 โครงการปรับปรุงถนนสายหลักและระบบขนส่งมวลชน

ประกอบด้วยการปรับปรุงถนนสายหลักและการจัดระบบจราจรในเขตเมือง หาดใหญ่-สงขลา เพื่อรองรับการพัฒนาในอนาคต ได้แก่การปรับปรุงถนนสายหาดใหญ่-พัทลุง หาดใหญ่-จะนะ หาดใหญ่-เทพา ถนนสายสงขลา-นครศรีธรรมราช การก่อสร้างสะพานติณสูลานนท์เป็นสะพานคู่ขนาน การก่อสร้างอุโมงค์ลอดทะเลสาบสงขลา การจัดระบบจราจรในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ เป็นต้น

10.3 โครงการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

เป็นโครงการเพื่อพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ตลอดทั้งการส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎรที่อยู่อาศัย ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

10.4 โครงการพัฒนาเมืองหลักสงขลา-หาดใหญ่

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 กำหนดแนวทางการกระจายการพัฒนาเมืองและการบริการพื้นฐานไปสู่ส่วนภูมิภาค ควบคู่กับการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคโดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาสงขลา-หาดใหญ่ ให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมธุรกิจการค้า บริการการท่องเที่ยว และการบริหารของภาคใต้ตอนล่าง รัฐบาลจะมีเงินอุดหนุนเป็นกรณีพิเศษในการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค และการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย และการก่อสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย

10.5 โครงการปรับปรุงขยายประปาหาดใหญ่-สงขลา

เป็นโครงการขยายกำลังการผลิตให้ได้วันละ 2,000 $ม^3$/ชม. เพื่อให้บริการประชาชนได้เพิ่มมากขึ้นและเพียงพอ มีการวางระบบท่อส่งน้ำที่ใหญ่ขึ้นและขยายเขตจ่ายน้ำเพิ่มมากขึ้น ขณะนี้ได้ขยายการให้การบริการไปยังอำเภอสิงหนครแล้ว

10.6 โครงการขยายโทรศัพท์ตามโครงการขยายโทรศัพท์ 1.5 ล้านเลขหมาย

จังหวัดสงขลาได้รับเลขหมายเพิ่มขึ้นตามโครงการปี 2539 จำนวน 16,640 เลขหมายและในปี 2541 ยังได้รับเลขหมายเพิ่มเติมตามโครงการขจัดความขาดแคลนระยะสั้น (2539-2541) จำนวน 2,048 เลขหมาย โครงการขยายบริการเร่งด่วน 256 เลขหมาย จนถึงปัจจุบันจังหวัดสงขลา ได้รับเลขหมายเต็ม จำนวน 88,306 เลขหมาย เปิดใช้แล้ว 66,634 เลขหมาย จำนวนเลขหมายต่อประชากร 100/5.8 เลขหมาย

10.7 โครงการปรับปรุงท่าอากาศยานหาดใหญ่

การท่าอากาศยานหาดใหญ่ประสบปัญหาในการให้บริการแก่ลูกค้า ในด้านอาคารที่พักผู้โดยสารอาคารคลังสินค้า สถานที่จอดรถ และระบบสาธารณูปโภคอื่น ๆ การท่าอากาศยานหาดใหญ่จึงได้ดำเนินการปรับปรุง โดยก่อสร้างอาคารคลังสินค้าขนาด 1,550 ตารางเมตร พร้อมลานจอดรถ 3,180 ตารางเมตร เพิ่มขึ้นอีก 1 หลัง สามารถรองรับสินค้าได้ 13,800 ตัน/ปี ปรับปรุงอาคารที่พักผู้โดยสารเพิ่มขึ้นจาก 4,200 ตารางเมตร เป็น 8,400 ตารางเมตร ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ปรับปรุงระบบประปา การก่อสร้างลานจอดรถยนต์และก่อสร้างอาคารเอนกประสงค์สำหรับผู้เดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ ขนาด 2,578 ตารางเมตร และลานจอดรถยนต์ 6,853 ตารางเมตร

10.8 โครงการสวนสัตว์สงขลา

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2532 เห็นชอบให้องค์การสวนสัตว์ ก่อสร้างสวนสัตว์สงขลา ณ บริเวณเขารูปช้าง ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีเนื้อที่ทั้งหมด 911 ไร่ เพื่ออนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์ป่าของไทยมิให้สูญพันธ์ ตลอดทั้งเพื่อให้การศึกษาและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวคาดว่าจะเปิดให้ประชาชนเข้าชมได้ตั้งแต่ต้นปี 2540

10.9 โครงการพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย

เป็นโครงการเพื่อพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย จังหวัดได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณด่านชายแดนระดับจังหวัดและคณะทำงานศึกษาการพัฒนาพื้นที่ด่านชายแดนจากการศึกษาโอกาสและศักยภาพในการพัฒนา ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาไว้ดังนี้

- พัฒนาด่านสะเดาให้เป็นด่านเพื่อการบริการเข้าออกเพื่อการท่องเที่ยว โดยทางรถยนต์และการขนส่งสินค้าทั่วไปทางรถยนต์
- พัฒนาด่านปาดังเบซาร์ ให้เป็นด่านเพื่อการค้าชายแดนและเป็นด่านเพื่อการขนส่งสินค้าการเกษตรโดยทางรถไฟ

ในขณะนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เสนอโครงการเพื่อพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวจำนวน 40 โครงการ งบประมาณ 1,689.854 ล้านบาท ขณะนี้บางโครงการได้รับงบประมาณแล้ว เช่น โครงการพัฒนาด้านพรมแดนสะเดา ได้รับงบประมาณแล้ว 167.35 ล้านบาท นอกจากนั้นก็มีโครงการที่สำคัญได้แก่ การก่อสร้างสถานีรถไฟปาดังเบซาร์ การก่อสร้างระบบประปา